

LBRIS

We know
books

Dumitru Popescu

FOCUL DE PAIE

✱✱

Roman

*EDIȚIA A II-A,
REVĂZUTĂ DE AUTOR*

Hoffman

DTP: Hoffman Design

Tipar: Hoffman Print

Coperta: Dumitru Popescu

Pe copertă: reproducere după Diego Rivera, *May Day Procession in Moscow*

Prima ediție a apărut în anul 1999 la Editura Niculescu

© Dumitru Popescu

© Editura Hoffman, 2022, pentru prezenta ediție.

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN SRL

Fax: 0249 460 218

Tel: 0740.984.910

contact@editurahoffman.ro

www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPESCU, DUMITRU

Focul de paie / Dumitru Popescu. -

Caracal: Editura Hoffman, 2022

2 vol.

ISBN 978-606-46-1403-2

Vol. 2. - 2022. - ISBN 978-606-46-1738-5

821.135.1

Capitolul 6

„La telefooon!” aud strigătul Irinei, și fiindcă nu răspund imediat, întredeschide ușa de la baie și mă execută cu tonul impersonal specific momentelor când e foarte grăbită: „Ce, asurziși? Te caută un coleg la telefon”. Tocmai mă pregăteam să-mi săpunesc barba, savurând dinainte un ras liniștit, sărbătoresc, și mai ales de bună calitate, fiindcă am schimbat rezerva la aparat și prima dată merge ca în unt. În general îmi repugnă să mă bărbieresc, această îndeletnicire mi-a otrăvit diminețile decenii de-a rândul ca o constrângere draconică. Puține lucruri mi s-au părut atât de silnice în viață ca bărbieritul, a fost principalul motiv pentru care le-am invidiat pe femei. Dacă găsesc un privilegiu real în statutul de pensionar, acesta e eliberarea de strivitoarea povară a rasului zilnic. Când am realizat că nu mai am unde să plec în fiecare dimineață la șapte și jumătate – pe vremuri la șapte, ba și la șase – și că nu mai mă obligă nimic pe lume ca imediat ce-am deschis ochii să fug în baie ca să mă săpunesc, am trăit un moment de beatitudine. Un timp am continuat să mă bărbieresc zilnic – inerția! otrava intrată în sânge! – dar la ce oră voiam, până în prânz bineînțeles.

Etapa a doua a fost descoperirea că însăși acest „zilnic” nu mai e o fatalitate, și că rasul în sine e acum la latitudinea mea, ceva facultativ, și cu puterea discreționară a unui mandarin am hotărât: la două zile. Dar am constat că și la două zile ritualul dezgustător continuă să mă persecute, să-mi facă sânge rău. Atunci mi-a trecut prin cap să-l scot cu desăvârșire din viața mea. Tocmai s-a nimerit să am o gripă virotică și am stat în casă vreo zece zile. Sub acoperirea bolii, a slăbiciunii, a fricii de a răci, nu m-am bărbierit. Când mi-am reluat regimul normal și m-am cercetat în oglindă, m-am speriat. Mi s-a părut că văd un alcoolice sau un toxicoman ieșit din subsoluri, rătăcind în căutarea obiectului patimii sale. Poate, învârtoșindu-mă, aș fi trecut peste acest prim șoc neplăcut, aș fi perseverat în refuzul trecerii lamei pe obraz, dar constatând că nici înzdrăvenit nu mă învrednicesc să-mi curăț fața, Irina s-a scandalizat „Doar nu ți-o fi trecut prin minte să-ți lași barbă?”, m-a atacat fără menajamente, cum nu-i e felul. Am încercat să-i găsec o coardă simțitoare și s-o fac să vibreze. „Nu semăn cu un sfânt?” am insinuat, îndulcind și dramatizând cât mai mult formularea acestei ipoteze, în scopul de a o sugestiona. „Ce sfânt? s-a lepădat de pretenția mea ca de o blasfemie. Parcă ești un hippy tuberculos și agresiv. Mi-e și frică să mă uit la tine”. Am înțeles că nu e nimic de făcut și mi-am dat jos barba cu un regret pe care n-am îndrăznit să-l exteriorizez. Pot s-o mai păcălesc pe Irina sărind două zile în loc de una, dar mai mult nu. Se sesizează din oficiu și, încă sub impresia acelei vedenii ce a impresionat-o rău, exclamă cu blândețe, dar și cu o notă ascunsă de intoleranță: „Hippy?” Cedez, deși pe lângă idiosincrasia născută din sentimentul de constrângere mai există un impediment: calitatea lamelor. Achiziționez

rezerve din economia de piață românească – alimentată deocamdată cu importuri din bazarurile occidentale periferice – și lamele, cumpărate cu parcimonie fiindcă prețul lor e aproape prohibitiv, nu-mi furnizează decât un prim ras plăcut, trei, patru acceptabile și în rest, până mă îndur să le schimb, pur și simplu smulg perii de pe obraz. Dacă mai adaug la aceasta și faptul că uneori sunt nevoit să mă bărbieresc sub presiune, fiind trimis inopinat de Irina în piață, sau mai știu eu unde, reiese că nu apar prea dese ocaziile când indezirabila corvoadă o execut cu minimum de satisfacție.

„Un coleg? exclam, și cred că pe fața mea se vede deranjul. Ce vrea?” „Probabil să te felicite”, își dă cu părerea, în timp ce se îndreaptă cu pași repezi spre bucătărie. „Să se afle în treabă”, mormăi, hotărându-mă să mă supun totuși mărunțului imperativ. E ziua mea și e primul telefon – prea matinal mi se pare – ce-și propune să consemneze evenimentul. A făcut-o și Irina, sumar ca întotdeauna, și mai mult în derădere, fiindcă știe că-mi displac ifosele languroase sau sentimentalismul conformist, și că adăugarea încă unui an este departe de a-mi da o senzație exultantă. Adevăratul ei mod de a mă sărbători este altul, și anume emoția mișcărilor precipitate din bucătărie. Pe vremea când lucram, în seara zilei respective mă onorau cu prezența câțiva prieteni, majoritatea din tinerețe. În ultimii ani legăturile s-au destrămat, s-au răcit sau chiar s-au întrerupt. Sărbătorirea zilei de naștere se elimină de la sine, cred, din existența pensionarilor, în circumstanțele de azi. Cu toate acestea, Irina a ținut să avem diseară un simulacru de festivitate, convingându-i să vină la un pahar de ceva pe prietenii noștri de familie cu care ne mai întâlnim din când în când. A fost invitată și Stăncuța pe care nici faptul de a circula pe întuneric, la ple-

care, în vehiculele publice, nu o oprește să vină să-mi cânte „La mulți ani”.

„Alo” îmi fac, poate prea vizibil plictisit, cunoscută prezența la aparat. Îmi răspunde o voce pe care n-o identific, cerând scuze că mă inoportunează prea de dimineață, după care debitează un mic șuvoi de frazë convenționale. Ascult răbdător până aflu că e Simion Stoicescu. M-am întâlnit cu el de curând, adică prin primăvară, și cu această ocazie mi-a cerut numărul de telefon. Nu aveam niciunul creion și hârtie, l-a repetat de câteva ori și a dat fuga acasă să și-l noteze. Îl felicit pentru memorie. Sorcovăiala lui e stângace, îl știu bărbat de bun simț, cu o anumită doză de pedanterie, probabil nu se simte la largul lui că nu a mai dat semne de viață de mulți ani. De când am fost evacuat poate invoca pretextul plauzibil că mi-a pierdut urma, dar nici înainte nu s-a omorât, vreau să spun după plecarea mea de la Ministerul Planificării. Îi mulțumesc pentru atenție, și eu stânjenit de stinghereala lui, și comunicarea noastră ia sfârșit. În timp ce rămân pe canapea, mistuindu-mi gândurile, telefonul țârâie din nou. De data aceasta vocea înfundată, ștearsă, cu o emisie defectă, parcă mai mult aspirând sunetele decât lăsându-le să se elibereze, mi se pare oarecum familiară. Până să ghicesc cine e, omul se grăbește să-și spună numele, convins probabil că o identificare sonoră a persoanei sale este imposibilă. Vorbește Gică Garofeanu, colegul și prietenul intim, cel puțin pe vremuri, al lui Simion Stoicescu.

Stoicescu și Garofeanu aparțin epocii de început a integrării mele sociale, l-am cunoscut, superficial desigur, întâi ca membri ai cenaclului literar pe care îl conduceam. Stoicescu scria poezii maiakovskiene, în sensul că ocazionale și de mari dimensiuni, dar și cu imitația discursivității

agitatorice a celebrului bard sovietic. Unele i se publicau la gazeta de perete. Celălalt, Garofeanu, își exersa pana în proza scurtă și citea în cenaclu din când în când schițe concepute în maniera cunoscuților Ilf și Petrov, din care reușea să reproducă straniețatea, dar fără umor și limpezime. După un an m-am trezit cu ei la Ministerul Planificării, repartizați, ca și mine, ca și alți câțiva colegi din promoția mea, la recomandarea lui Costin Bogdănescu, avansat repede în funcția de director general. Când au venit ei, făcusem un pas ierarhic, fusesem numit șef de birou și mi-au fost încredințați ca referenți de teren.

După ce m-am bărbierit – mașinal, cu gândurile de parte în timp – și mi-am făcut dușul, m-am îmbrăcat proiectând să fac doi, trei pași pe stradă, mai ales ca să-i las deplină libertate de mișcare Irinei. Dar telefonul mă întoarce din fața ușii. E Mihai Ivănescu, singurul în viață dintre colegii de promoție împreună cu care mi-am mâncat tinețile în Ministerul Planificării. Găsește cuvinte calde pentru marcarea momentului festiv și e, ca întotdeauna, gata să contracareze cu convingere sinceră scepticismul și blazarea. M-am răzgândit, nu mai plec în oraș. Convorbirea cu Mihai m-a tulburat Ultima dată când l-am văzut alerga prin oraș după bani pentru medicamente, îi trebuiau câteva milioane de lei, iar cu pensia și stipendia primită de la firma unde prestează o muncă de tehnician, într-un birou de marketing și prognoză, nu putea acoperi decât un sfert din sumă. În biroul unde m-a aruncat pe mine suflul cosmic se aflau, adânciți în lucrările lor în fața câte unei mese masive, burdușite cu dosare, trei bărbați. Însoțitorul de la secretariatul direcției a spus câteva cuvinte, prezentându-mă și comunicând decizia, după care mi-a indicat o măsuță de dactilografă și

un scaun. Când s-a stins ultimul zgomot făcut de mișcarea mea prin spațiu, încăperea s-a scufundat – și am avut pre-simțirea că aceasta este starea ei obișnuită – într-o tăcere de plumb. Ferestrele dădeau într-o curte interioară, iar ușa prin care fusesem introdus fusese capitonată cu pluș roșu. Nu auzeam decât zgomotul respirației mele. Am încercat să captez privirile cuiva, ceea ce ar fi fost o primă dovadă că prezența îmi este percepută și, agățându-mă de acest fapt, aș fi găsit posibilitatea de a escalada zidul înconjurător pe o porțiune cât de mică. Dar erau toți absenți, străini, și la distanțe astronomice. Totuși, inițiativa pe care mi-am permis-o mi-a oferit prilejul să le văd fețele. Cel a cărui masă de birou mi s-a părut mai bine situată, fiind lângă ușă, ceea ce în imaginația mea însemna un ascendent, era blond, cu un început de chelie, cu o față mică și rotundă, trandafirie. Mai departe de ușă, deci cu un grad mai mic în mentalitatea mea de neofit al birocrăției, lucra un brunet subțirel cu față mascată de o pereche de ochelari cu rame negre. M-au frapat la el buzele, nu știu de ce făcându-mă să mă gândesc la o mașină perfecționată de vorbit. Dar și de tăcut. Una care știe și poate să le facă pe amândouă în mod exemplar.

Mi-am dat seama că la ochii lui se poate ajunge greu, în primul rând pentru că nu-l interesezi, și în al doilea, fiindcă privirile îi sunt, nu știu cum, aspirate de lentilele ochelarelor și stinse, volatilizate. În locul ochilor priveau ochelarii, strict funcțional, fără niciun rol participativ, fără expresivitate, astfel că pe această cale n-ai fi putut afla niciodată ce gândește și ce simte. Faptul că arăta mai elegant decât cel de lângă ușă a fost de natură să pună în încurcătură intuiția mea ierarhizatoare. Privirile mi s-au oprit mai îndelung asupra celui de al treilea, așezat la biroul din fundul încăpe-

rii, probabil ultimul în grad. Omul avea o podoabă capilară impresionantă, deasupra unei frunți mari, părul roșcat făcea ondule sclipitoare, poate fiindcă tocmai atunci îl străbătea o rază de soare. Scheletul capului avea o formă cabalină, ca și gura, dar mă deranja faptul că nu-i vedeam nici lui ochii, acoperiți de blindajul lentilelor groase ca niște vitralii.

Tocmai atunci persoana de lângă ușă și-a luat haina de pe spătarul scaunului, a îmbrăcat-o, și mi s-a adresat cu un surâs binevoitor-disprețuitor, întrebându-mă dacă am citit ziarul și întinzându-mi-l automat, fără să mai aștepte răspuns. M-am ridicat în întâmpinare, ceea ce după impresia mea i-a accentuat grimasa bivalentă, iar el a părăsit biroul. Am deschis ziarul cu un fâșâit strident. Cei doi s-au mișcat în scaune, fără să-și ridice capul și cu atât mai puțin să-mi arunce vreo privire. Am început să citesc și cititul s-a transformat într-o luptă acerbă. În decurs de câteva ore, cât a durat acest exercițiu, mi-a fost imposibil să aflu nu numai ce se spune în articolele pe care mă apucam să le parcurg, dar și ce titlu au, în ce temă se înscriu în linii mari.

A sunat telefonul de pe masa brunetului. Apoi de pe a binevoitorului-batjocoritor absent. La un moment dat a sunat brunetul și mi-am confirmat supoziția că buzele lui confectionează cuvintele cu o ușurință, o precizie și o rapiditate de aparat ultramodern. Până la urmă a vorbit la telefon și roșcovanul, emisia situându-se la antipodul celei a brunetului. Vorbirea i se construia cu mari dificultăți – silaba, cuvântul, propoziția, – și aveam senzația că gândirea îi este o roată enormă ce se mișcă opintindu-se, trecând prin tot felul de hopuri și obstacole. Vocea însăși avea sunetul roții ce sfărâmă bolovani. Am ascultat silabă cu silabă ce au spus amândoi la telefon, dar n-am reușit să rețin nicio idee, așa

cum nu reușeam să pătrund în masa literelor ziarului. Când ambii s-au afundat din nou în îndeletnicirile lor, am spus ziarului: acum între noi doi, care pe care. Îmi concentram toată atenția asupra sensului cuvântului și reușeam să-l înțeleg. Victoria aceasta o dobândeam și cu următoarele două, trei, la al patrulea sau al cincilea încercam să recapitulez ce citisem și clacam. Am renunțat la acest procedeu, am survolat o frază întreagă dintr-o răsufare, sau am făcut câteva viraje deasupra ei pentru a o fotografia. Când developam, găseam clișeul voalat, nimic nu se mai păstra din imaginea frazei. Am încercat un slalom printre mai multe fraze, mulțumindu-mă să rămân cu un sens general, dar ca un făcut simțeam deodată că schiez pe întuneric, și nu mai rămâneam decât cu senzația de iureș și cu oboseala ochilor și a minții. La un moment dat m-am speriat. Nu mai era acea sustragere superficială în timp ce ești obsedat de un gând mai puternic decât textul pe care îl citești. O parte din mintea mea ștergea cu buretele tot ce încerca să pătrundă, să asimileze cealaltă parte. Începuse să funcționeze un mecanism necunoscut până acum, de-a dreptul diabolic, al creierului. Frica plană ca un corb asupra micilor păsări împrăștiate, cu care semănau gândurile mele. Ziarul nici nu mai conta. Renunșasem la bătaia inegală cu literele și cuvintele golite de conținut, mă luam la trântă cu propria mea minte, pentru a potoli răzmerița, pentru a o împlânzi și domina din nou. Din acest calvar m-a salvat omul de lângă ușă, intrând intempestiv și anunțându-și colegii că e ora mesei. Cei doi au vârat câte ceva în sertare, le-au închis cu cheile și s-au ridicat. „Binevoitorul-batjocoritor” m-a anunțat că am o oră liberă.

M-am întâlnit pe culoar cu ceilalți colegi eliberați, ca și mine, pentru pauza de prânz. Ministerul avea cantină și

Boiangiu s-a angajat să se ocupe de procurarea cartelelor. Puteam mânca deocamdată la institut, dar nu ne-am fi înscris într-o oră. Am hotărât să renunțăm la masă și să ieșim în stradă. Toți primiseră ziarul, și doar Boiangiu, cel mai înfigăreț dintre noi, reușise să-și identifice șeful și să schimbe câteva cuvinte cu el. Concluzia comună: primire glacială, de rău augur. Boiangiu, înfigărețul, propunea să mergem la Viesenthal pentru a-l întreba ce aveam de făcut. Vidrașcu, creierul politic, fost responsabil al gazetei de perete a institutului, considera ideea periculoasă. El credea că ministerul este un monolit, nu poți recurge la o parte împotriva altei părți. După el, integrarea se va face lent, progresiv, în trepte. Ucenicia este și o perioadă de încercare a caracterului, a educației, a disponibilităților individuale de tot felul. Deviza lui: să încercăm să ne facem folositori. Receptivi, competenți la înălțimea pregătirii universitare și folositori. Primul examen, după el, era cel al nervilor. Cine-i pierde, e pierdut (Bietul de el, a murit bolnav de nervi.)

Regimul lecturii ziarului a durat vreo trei săptămâni. În această perioadă începeam „lucrul” o dată cu ceilalți, dar de plecat plecam mai devreme. Ceilalți „colegi” de birou citeau doar articolul de fond și documentele oficiale, în rest răsfoiau, operație ce le lua maximum jumătate de oră. Noi trebuia să-l devorăm până la cele mai insignifiante știri. În general, în ce mă privește, lectura continua să aibă un caracter mecanic. Anumite articole ei le comentau lapidar, într-un limbaj încifrat, cum mi se părea atunci. Uneori impresia după lectură nu coincidea cu atenția pe care o acordaseră ei textului, nu găseam acolo nimic demn de reținut. Restul materialului de presă îl citeam ca în prima zi, dar nu mai mă angosa incapacitatea de percepție, pentru că-i

descoperisem cauzele; prima, dorința de a intercepta sensul dialogurilor celor trei și al convorbirilor telefonice, a doua, studiul fizionomic, de atitudine și de caracter al acelorași, și a treia, lipsa totală de apetență pentru genul de idei și raționamente vehiculate de ziar. Mai era ea și o patra. Mă apăsa inactivitatea, nu în sensul noțiunii propriu zise de absență a obiectului muncii – deocamdată nici nu-l cunoșteam și nici nu ardeam de nerăbdare să-l cunosc, această preocupare ocupa locul cel mai mic, dacă ocupa vreunul, în sistemul gândirii mele – ci inactivitatea ca imobilism fizic, paralizie dureroasă a impulsului de a comunica, neîntrebuințarea ore în șir a vocii, și mai presus de toate ca frustrare provocată de condiția de cantitate neglijabilă. Nu știam dacă acest regim intra sau nu în programul cuiva, era o etapă necesară a „integrării”, era dirijat conștient sau reprezenta o formă a neglijenței, a disprețului „colegilor” incomodați de intruziunea mea neașteptată. Treceam de la amorțire și apatie la revoltă abia ținută în frâu, de la sentimentul umilinței la acela al urii, de la încercarea de a găsi o explicație, la respingerea oricărei motivații. Lăuntric, trăiam ca o locomotivă ba pusă sub presiune maximă, fără a fi pornită, ba lăsată cu cazanul rece să ruginească. Mă înroșeam și mă îngălbeneam la față fără încetare, palmele mi se umezeau, degetele îmi înghețau și începeau să-mi furnice.

Cum am spus, în primele zile nu îndrăzneau nici măcar să-mi ridic ochii din ziar, să-mi odihnesc privirile pe mese, pe pereți, pe ușă, și după ce eșuam în încercarea de a capta privirile vreunuia din cei prezenți, nu-i mai observam decât pe furiș când erau absorbiți. Pot spune că a fost primul antrenament de voință. Supliciu mi-a folosit la descoperirea resurselor de autostăpânire, la înăbușirea tumultului

interior sub o mască, la împietrirea feței în clipele de mari emoții. În pauza de prânz mă întâlneam cu ceilalți și până la procurarea cartelei de masă continuam să ne plimbăm pe stradă și să schimbăm opinii. Cel mai vehement devenea Vidrașcu, politrucul grupului. Îl frământa cu deosebire întrebară – după ce încercase să ne-o dezlege nouă și-o pune sieși în modul cel mai acut – dacă ministerul este sau nu monolit, dacă o încercare de breșă ar avea cât de cât șanse de succes. Boiangiu îi înjura pe ai lui ca la ușa cortului, iar pentru șef găsisse epitetul de „viperă surzătoare”. Eu însumi vociferam, apreciind – ceea ce nu îndrăzneau să fac în solitudine – starea de lucruri ca o crimă morală premeditată pusă la cale între șefii mai mici ai ministerului, constituiți în castă. Cel mai calm rămânea Ivănescu, mai bine informat decât noi cu privire la reacția de împotrivire a funcționarilor vechi la orice greșă de elemente tinere instruite. Aceste colocvii ambulatorii, deși scurte, ne permiteau o defulare binefăcătoare, ne ajutau să suportăm presiunea. La plecare nu mai aveam timp de comentarii. Boiangiu și Vidrașcu se grăbeau să-și întâlnească viitoarele consoarte, Ivănescu avea de parcurs o jumătate de București pentru a ajunge la locuința rudei unde se mutase.

Prima victorie repurtată cu mine însumi a fost să-i privesc în față pe tovarășii de muncă. Fără subterfugiu și prefăcătorie, fără conștiința că încalc un drept privat. Începuseră să-mi răspundă la bună dimineața și bună seara, întâi „binevoitorul-batjocoritor” ce s-a confirmat a fi chiar șeful de birou, așa cum în mod inexplicabil intuisem, căci apropierea de ușă nu avea nicio semnificație ierarhică, și apoi, pe rând, brunetul, ceva mai politicoș, și roșcovanul smulgându-și salutul, cu rădăcină cu tot, din adâncurile in-